

ולפי הדעה שהעבדים כקרקעות יש מקום לומר שקונה המטלטלין בדין 'אגב', ויש מקום לומר שאין קונין באגב אלא בדומה ל'ערי מצורות ביהודה' – קרקע שאינה ניידת. [והסובר 'עבדי כמקרקעי' מסביר בכך את מחלוקת הברייתות אם החזיק בעבדים קנה מטלטלין].

*

(ע"ב) 'ומחיים מי אמר, והתנן... ואם איתא דכי א"ר יוסי הגלילי ממונו הוא מחיים – לישני האי רבי יוסי הגלילי הא רבנן'. פירוש הקושיא: לדבריך שהעמדת משנתנו אליבא דרבי יוסי הגלילי שממון בעלים הוא, והוצרכת להעמיד משנת קידושין לאחר שחיטה – משמע שלריה"ג גם בזמן הבית ובארץ הרי הם ממון בעלים, ואם כן מה הקשה רבא לרב נחמן מריה"ג ומה תירץ לו, הלא רב נחמן ודאי לא דיבר אלא לרבנן שהרי לריה"ג תמיד הם ממון בעלים כאמור (עפ"י רשב"א. ועתוס'. ובשם הגר"א מובא פירוש אחר – ע' באוצר מפרשי התלמוד).

דף יג

'שלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאימוריהן... לא צריכא לגובה מבשרן כנגד אימורים'. אם כי בראשונים לא מפורש דין זה אלא לגבי שור תם, שדינו להשתלם מגופו (= שאינו חייב לו ממון מביתו, אלא השור המזיק משתעבד או נחלט לניזק, ואם שוויו פחות מכדי חיובו – פטור מלשלם את השאר), אבל המועד אפשר שמשלם על כל הנזק, ולא רק כפי יחס הבשר והאימורין – בספר ים של שלמה למהרש"ל מפורש שגם בשור מועד אינו גובה כנגד האימורין. וכן משמע מלשון רבנו חננאל, שאומר לו המזיק 'תרי שותפין אנן בהא תורא'.

ומשמע שהאימורין, אפילו לריה"ג – ממון גבוה הם, גם מחיים. ואף על פי שאין בהם מעילה כל עוד לא נזרק הדם על המזבח, אינם בכלל 'שור רעהו' (עפ"י אחיעזר ח"ג סב. וכן הביא מכמה מחברים. אלא שהעיר שלפ"ז בכפירת ממון של קדשים-קלים לריה"ג, לא ישלם חומש אלא לפי ערך הבשר ולא על חלק האימורין שהוא ממון גבוה, וזה לא שמענו. וע' בזה בחזון איש ב"ק ה"ג. ולענין חזה ושוק – לפי התוס' שממון גבוה הוא אף מחיים נראה שאינו גובה מהם. ע' בחדושי בית מאיר).

'אי בעית אימא רבנן ה"מ בתרי גופי אבל בחד גופא מצי אמר ליה'...'. כתב הרשב"א שיש לגרוס: 'אבע"א רבנן אימא הני מילי...' (שהרי לפי האמת אין חילוק בדבר).

(ע"ב) 'תודה שהזיקה – גובה מבשרה ואינו גובה מלחמה... מהו דתימא כיון דלחם הכשירא דזבח הוא, לימא ליה את אכלת בשר ואנא אייתי לחם?! קמ"ל דלחם חיובא דבעלים הוא'. משמע שהמזיק אינו מחוייב בקרבן אחר [וממילא היה מביא את הלחם עמו] לתשלום חובתו – כי קרבן זה שזוכה בו הניזק, עולה לשם בעליו הראשונים. ומכאן, שאפילו לשיטת רבי יוסי הגלילי שממון בעלים הוא למוכרו, דוקא לענין זכות אכילת הבשר, אך לא לענין הכפרה, שזו אינה ניתנת להעברה לאדם אחר (קצות החושן תו. וע"ע אחיעזר ח"ג סוס"י סג).

'יתר על כן אמר ר' יהודה, אפילו נגה ואחר כך הקדיש, נגה ואח"כ הפקיר – פטור'. כתב הראב"ד: הגם שחכמים חולקים על רבי יהודה והלכה כמותם – דוקא לענין מיתת השור אמרו, שדינו ליהרג גם כשבעליו הקדישו או הפקירו, אבל לענין תשלומי הנזק, אם הקדישו או הפקירו בעליו קודם העמדה בדין – פטור, דכתיב ומכרו את השור החי..., משמע דוקא בשיש לו בעלים בשעת התשלומין. וכן משמע ברמב"ם (נזקי ממון יו, ה, ד, ע"ש בלח"מ). וכיו"ב כתב הרא"ש בשם הר"מ שמדובר כאן רק בשור שהמית אדם אבל שור שהמית שור – לא נחלקו חכמים על רבי יהודה. ועיין עוד בשיטה מקובצת שאפילו בשור מועד (שמשתלם מן העליה) הדין כן. וכבר דנו האחרונים אם דין זה קיים גם בשן ורגל, וכן בשאר ממון המזיק שאינו בעל-חיים – ע' מנחת חינוך נה; דברי יחזקאל מט; ברכת שמואל ב; מנחת שלמה ר"ס פט.

סיכומי סוגיות

קדשים קלים – ממון גבוה או ממון בעלים – סיכום השיטות
הקרבת כולם נחלקים לשנים: קדשי-קדשים [עולה, חטאת, אשם, וכן שלמי ציבור] וקדשים-קלים
[שלמי יחיד, בכור, מעשר, קרבן פסח] (רמב"ם הל' מעשה הקרבנות א, יז).
חלוקה זו נוגעת לכמה וכמה הלכות: מקום השחיטה וקבלת הדם, בצפון העזרה או בכולה; דין מעילה;
דיני אכילת הבשר, ועוד.
מלבד חילוקי הדינים הללו, יש לדון על מהותה של הבעלות על הקרבן – האם הוא ממון גבוה או ממון
בעליו. גם בשאלה זו יש להבחין בין קדשי קדשים לקדשים קלים; קדשי קדשים לכל הדעות הנם ממון
גבוה, ואילו בקדשים קלים נחלקו התנאים, כדלהלן; –

לשאלת מהות הבעלות יש כמה נפקותות, מהן: דיני תשלומי נזקין, היינו, המזיק (בין אדם המזיק ובין
ממון המזיק – ע' תוס' לעיל ו: ועוד) בהמה שהקדישה – האם חייב לשלם, או שמא אין זה בכלל שור איש
את שור רע הו'. (אם כי נפקותא זו נראית מפשט הגמרא, יש שכתבו בדעת הרמב"ם ששאלה זו אינה תלויה במח' ריה"ג
ורבנן – ע' חזו"א ב"ק ג, טו באורך, ועוד אחרונים).

נפקותא נוספת: קידושי אשה – האם נחשבים ממון של הבעל לקדש בהם. וכן – הכופר לחבירו ממון
שהוא חייב לו ונשבע לשקר והודה – חייב קרן וחומש ואשם; האם הדין כן גם כשכפר על בהמת קרבן
של חבירו שהפקידה אצלו, או שמא אין זה בכלל 'וכחש בעמיתו'.

דעת רבי יוסי הגלילי שקדשים קלים ממון בעלים הם. ונחלקו תנאים בשיטתו (ערד"ה מתנות כהונה); לתנא
קמא, כל קרבנות קדשים-קלים בכלל דבריו (ע' רש"י תמורה ח. ת). לכן עזאי – מעשר בהמה יוצא מכלל
זה, שאינו ממון בעלים שהרי אסרה תורה למכרו, חי או שחוט, תם או בעל מום. ולאבא יוסי בן דוסתאי,
לא אמר בן עזאי אלא בככור בלבד, לפי שאינו טעון סמיכה, תנופה ונסכים, משא"כ שלמים. ללשון
אחרת: לכן עזאי אליבא דתנא קמא – דוקא שלמים ולא בכור (לפי שקדוש מרחם), ואליבא דאבא יוסי
בן דוסתאי – בין בכור בין שלמים, אך לא מעשר.
יש מפרשים שכן עזאי חולק על ריה"ג (ע' בחדושי הראב"ד; לחם משנה הל' נזקי ממון ח, א בדעת הרמב"ם). ועל שאלת רש"י
(בד"ה מתנות כהונה) צ"ל דמשמע דריה"ג איירי בכל קק"ל, גם בככור.

חכמים חולקים על רבי יוסי הגלילי, ולדבריהם גם קדשים קלים ממון גבוה הם.
משאלת הגמרא ('ואם איתא... הא ריה"ג הא רבנן') משמע שבככור מודים חכמים שהוא ממון הדיוט
(בוה"ז או בחו"ל, כדלהלן), אלא שמסוגית הגמרא להלן (ג) משמע שבככור אינו בכלל 'רעהו', וכתבו
התוספות שלפי מסקנת הסוגיא יש להשוות סוגיתנו עם האמור שם, שהבכור – ממון גבוה. ואולם לאחר
שחיטת הבכור – כתבו – לכולי עלמא הוא ממון בעלים שהרי הוקש ל'צבי ואיל' ומותר באכילה גם
לנכרי. (וכן פסקו מהרש"ל ובית שמואל וחלקת מחוקק (סו"ס) כח) שהמקדש בככור שחוט בזמן הזה – מקודשת ודאי. וע'
בפרוש רבנו עובדיה מברטנורא (שביעית ז, ג) שבככור שחוט בע"מ עושין בו סחורה. וע' בהגהות מהרש"ם כאן שהביא דעה
החולקת, וחלק עליה).

ומבואר בסוגיא שלא אמר רבי יוסי הגלילי את דבריו אלא מחיים, אבל לאחר שחיטה [יש מפרשים (עפ"י
רש"י להלן ע) דהיינו לאחר ד' עבודות הקרבן] הרי הוא ממון גבוה, שהזוכים – 'משלחן גבוה' הם זוכים.
לפרש"י מדובר הן בחלק הכהנים הן בחלק הבעלים בבשר. והתוס' נקטו שרק בחלק הכהנים אמרו, אבל
שאר הבשר – ממון בעלים הוא.
[ישנה דעת תנאים אחת שאף לאחר שחיטה הרי הוא ממון ויכול הכהן לקדש אשה בחלקו – רבי יהודה.
אליבא דרב, לא חזר בו ר"י מדעתו זו – ע' בסוגיא דקדושין גב-ג].

עוד מבואר בסוגיא, שהבכור, שהוא ממתנות כהונה, אינו ממון בעלים אלא בזמן הזה, או בחוצה לארץ
לדעת האומר שאינו קרב (עכ"פ לכתחילה), אבל בכור תם בזמן הבית ובארץ ישראל – הרי הוא מיועד
להקרבה ולא זכה בו הכהן כממונו הפרטי, אלא 'משלחן גבוה' הוא זוכה.
ונחלקו רש"י ותוספות בדבר; לרש"י החילוק בין מחיים לאחר שחיטה קיים גם לפי המסקנא. ולדעת
התוס', למסקנא החילוק היחידי הוא בין חלק הבעלים לחלק הכהנים; חלק הבעלים לעולם הוא ממון,
גם לאחר שחיטה, וחלק הכהנים כגון בכור או חזה ושוק בשלמים, גם מחיים, הינו ממון גבוה. (וכבר
העירו מדברי רש"י בתמורה ח. ותוס' ביצה כז: – ע' חדושי הגר"ר בענינים ח"ב ב).
וראה בחידושי מרן ר"ז הלוי הלכות בכורות בבאור טעמי ההלכות ובאור הסוגיא.

להלכה נקטו כמה פוסקים כרבי יוסי הגלילי (ע' לחם משנה הל' נזקי ממון ח,א בדעת הרמב"ם; חלקת מחוקק סוס"י כח. וכן הוכיח בקצוה"ח ר"ס תו). ואמנם, מהשלחן ערוך (אה"ע סוס"י כח, עפ"י הרא"ש כאן. וע"ש בנושאי כלים) משמע שהדבר ספק. (ושיטת הרבה אחרונים בדעת הרמב"ם, שפסק 'ממון גבוה', אם כי לענין כמה הלכות נראה מדבריו שפסק שהרי הם כממון בעלים, והסבירו שיטתו בדרכים שונות – ע' מרכבת המשנה מעילה ד,ה; חזו"א ג,טו; או"ש גניבה ב,א; אבן האול נ"מ ת, ועוד).

כתב בקצות החושן (ר"ס תו): זה שאמר רבי יוסי הגלילי שהוא ממון בעלים ואפשר למכרו לאחר – דוקא לענין זכות אכילת הבשר, אבל אי אפשר למכרו כדי שיעלה הקרבן לשם חבירו, אלא לעולם נשאר הוא ה'מתכפר'. ובוה פרש כמה סוגיות ויישב כמה תמיהות. (ויש חולקים על שיטה זו – ע' פנ"י להלן סו: (מובא בקצות); נתיה"מ רמא; חזון איש ב"ק ג,טו, ועוד).

עוד כתבו האחרונים, שקדשים קלים אסורים בהנאה מן התורה אף לריה"ג, הגם שאין בהם מעילה קודם זריקת הדם. (ע' קצוה"ח ש. והקשה לפי"ז מדוע ריה"ג מחייב על כפירת ממון דקק"ל, ונשאר בצ"ע'. וע' באחיעזר ח"ג סוס"י סב. וע' מל"מ מעילה ב,א ובקה"י).

דף יד

'לעולם דאזקיה תורה דמשאיל לתורא דשואל והב"ע שקבל עליו שמירת גופו ולא קבל עליו שמירת נזקיו. אי הכי אימא סיפא נפרצה בלילה... הא ביום חייב. הא לא קבל עליו שמירת נזקיו?'. ואין לפרש שהחייב מתייחס למשאיל, בעל השור – כי הוא אפילו ביום פטור עד שיודיעוהו שנפרצה, שהרי אין הבהמה אצלו (רשב"א. וכן משמע בתשובות נוספות שבסוף שו"ת הרא"ש, ו).

מבואר שאין חייב על בעל הבהמה להיות בסמוך לה כדי להיודע כשנפרצה הדייר. ויש מי שנקט לאידך גיסא, שהמשאיל חייב גם בלילה כיון שמסרה למי שאין מוטל עליו לשמור אם ייפריץ, ואילו היתה אצלו היה נודע לו שנפרצה קודם שתזיק (כן מובא בחדושי הראב"ד).

'בהצר מיוחדת לפירות ואינה מיוחדת לשוורים, דלגבי שן הוא לה חצר הניזק' – אבל לגבי קרן לא הוי כרשות הניזק, וגם לרבי טרפון אינו משלם אלא חצי נזק. והטעם, לפי שלא היה לניזק להכניס שם שורו.

אכן, אם נגח או נשך שם אדם, וכן אם הזיק שם פירות באופן חריג – ישלם נזק שלם לרבי טרפון (כ"נ. וע' סמ"ע שפט סקי"ג וט"ז שם; בית מאיר להלן טז: על רד"ה וא"י).

'אילימא לא לזה ולא לזה כלל אלא דאחר, והא בעינא ובער בשדה אחר וליכא'. נקטו כאן בפשיטות לפטור על השן והרגל שהזיקו ברשות אדם שלישי [משמעות ובער בשדה אחר – שדה של זה שמבער לו. עראבי"ד]. ובירושלמי (הביאו הרא"ש כאן) נחלקו בכך הברייתות.

ויש לפרש מדוע נקטו כאן כדבר פשוט שפטור, משום שאותה ברייתא סוברת שבחצר המשותפת לשניהם בשוורים ובפירות פטור, ומבואר שתנא זה דורש 'אחר' בדוקא, שאם רשות שניהם שוה – אין זה 'שדה אחר'. וכיון שכן, הרי מאותו הטעם אם אין רשות לשניהם להניח שם פירות – הרי המזיק והניזק שוים, שאינה של שניהם.

ואילו הירושלמי הולך כמאן דאמר חצר השותפין חייבת, ו'אחר' – לאו דוקא, והכי נמי בשאין לשניהם שייכות בה – חייב (עפ"י חדושי ר' מאיר שמחה).

א. המדובר כשנכנסו לאותה חצר בלא רשות, כמוש"כ הרא"ש – אבל אם יש להם רשות, נראה שלדברי הכל פטור כברה"ר.

ב. לפי הסברא האמורה יוצא לכאורה שאפילו בחצר של שניהם, אם אינה מיוחדת לא לפירות ולא לשוורים – פטור על שן ורגל, שאין כאן 'שדה אחר'. ואולם ברשב"א מבואר שהי"ב. וצ"ע.

'אלא פשיטא לא לזה ולא לזה אלא דחד... רישא רבי טרפון וסיפא רבנן... לא לזה ולא לזה לפירות, אלא דחד...'. תימה, למה לא נקט כלישנא דרישא, 'רשות הניזק' (או 'רשות הניזק לפירות'), ועל כל פנים הול"ל 'לא לזה ולזה' שיש במשמע לא של שניהם אלא של אחד, אבל 'לא לזה ולא לזה' משמעותו הפשוטה מורה שאינה של אחד מהם (ועראב"ד ורשב"א).

ב. כשהחזיק בשדה אחת וקנה עמה אחרת, גם אם העבד עומד באחרת – יכול להיקנות עמהן (עפ"י מאירי).

החזיק בעבדים – לא קנה קרקעות.

אפילו היו העבדים באותה קרקע – שאין חזקת העבדים גדולה עד כדי שיקנה עמהם קרקע (עפ"י ערוה"ש חו"מ רב, ה. וע' פנ"י).

וכן המוכר עשרה עבדים, החזיק באחד מהם – לא קנה השאר (עפ"י תוספתא ב"ב ב, ה). ולענין מטלטלין נחלקו הדעות; לדברי אבימי לא קנה [שהעבד כמטלטלין, ואין מטלטלין קונים מטלטלין. רב נחמן]. וכן שנו בברייתא אחרת, ופירשה רב איקא ברדר"א אפילו כמאן דאמר עבדים כקרקעות – שאין קונים מטלטלין אגב קרקע אלא בדומה לערים בצרות ביהודה, ולא ב'קרקע נידת'.

ובברייתא אחרת שנו: החזיק בעבדים קנה מטלטלין. אם מפני שסוברת עבדים כקרקעות וקנה בקנין 'אגב', או אפילו אם עבדים כמטלטלין, ובעוד המטלטלין על העבד, ומשום קנין 'חצר' (כ'איכא דאמר' דראבדר"א). אך הסיקו שזה מועיל רק בעבד כפות, שאם לא כן 'חצר מהלכת' היא ולא קנה.

התוס' ועוד ראשונים נקטו שכפות וישן צריך. ויש חולקים וסוברים שכפות וניעור קונה (ערמב"ם מכירה ג, יב; מאירי; חו"מ רב, ט. וע' בהגהות אשר"י ממהר"ח שכפות ידיו ורגליו (-) שאם ידיו מותרות, הלא יכול להתיר את רגליו ולברוח. כ"נ) ומשתמר לדעת הבעלים – קונה אפילו ניעור. וע' בראשונים ב"מ יא וגטין עח).

לא היה כפות ברגליו אלא כפות ביד הקונה, כלומר שהיה תופס בו בחבל – אינו קונה (רשב"א).

קנה מטלטלין – לא קנה קרקע ולא עבדים ולא מטלטלין אחרים.

דפים יב – יג

כח. קדשים קלים, האם הם ממון בעלים אם לאו? מאי נפקא מינה?

לדברי רבי יוסי הגלילי, קדשים קלים – ממון בעלים הם (ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון וגו' – לרבות קדשים קלים שהם ממונו, שאם הפקיד בהמת שלמים אצל חברו וכפר ונשבע והודה – משלם קרן וחומש ואשם, שלא כשאר הקדשות). וחכמים חולקים.

הנפקותות הנוספות המתבארות בסוגיא: נזקי ממון של קדשים קלים, לריה"ג חייבים עליהם [וכן דייקו ממשנתנו 'נכסים שאין בהם מעילה' – אעפ"י שהם קדושים, דהיינו קדשים קלים. ולדברי רבא אין לדייק ממשנתנו]; המקדש אשה בקדשים קלים – לריה"ג מקודשת. וכן לענין מכירה – מכורים. מה שאין כן לחכמים.

מודה ריה"ג לאחר שחיטה שאינם ממונו אלא משלחן גבוה זוכים בהם.

א. לפרש"י מדובר הן בחלק הכהנים הן בחלק הבעלים בשאר הבשר – לאחר שחיטה משלחן גבוה הם זוכים. והתוס' נקטו שדוקא בחלק כהנים אמרו, אבל שאר הבשר ממון בעלים הוא.

שמה לאחר שחיטה, אעפ"י שאינו ממון בעלים למכור ולקדש, אבל לענין נזיקין חייב מפני זכות האכילה שיש בו, משא"כ בחיים (כן צדד במנחת שלמה ליישב שיטת רש"י).

ב. יש אומרים שדוקא לאחר זריקת הדם נעשה ממון גבוה (כן נקט במנחת שלמה עפ"י רש"י להלן עו). ולכאורה היה נראה שכונת רש"י שם רק לאפוקי שחיטה פסולה, ולעולם כבר בשעת השחיטה נכנס לשלחן גבוה. יע"ש בלשוננו).

עוד אמרו: במתנות כהונה, כגון בכור – לא אמר ריה"ג שממון בעלים הן, כי זכות הכהנים בהן משלחן גבוה [וסתמא דמלתא משמע בין תם בין בעל מום. מנח"ש].

ואולם בזמן הזה שאינו ראוי להקרבה, או אפילו בזמן הבית ובחול"ל [אליבא דרבי שמעון שלכתחילה אינו קרב] – ממון בעלים הוא, ולכן הוא נמכר חי ואפשר לקדש בו את האשה [אבל לא שחוט שהרי הוא אסור בהנאה משום שחוטי חוץ (רש"י עפ"י תמורה ז:)]. ובעל מום נמכר חי ושחוט, ואפילו בזמן הבית (רמב"ם עפ"י משנת מעשר שני).

א. פירשו התוס' והרא"ש [על פי רב יהודאי גאון בעל הלכות גדולות] שזה רק לריה"ג, אבל לחכמים אף בזמן הזה או בחול"ל – ממון גבוה הוא, ואפילו בעל מום – לפי שאסור בגיזה ועבודה וחלב.

ב. נראה שאף לחכמים, בכור שחוט ממון בעלים הוא, ואפילו בזמן שבית המקדש קיים – שהרי מותר להאכילו אפילו לנכרי, שהוקש לצבי ואיל (תוס').

ג. בכור שנוולד בזמן הזה, אם ייבנה הבית יהא ממון גבוה. וכיו"ב לאידך גיסא, בכור שהיה בזמן הבית ונחרב הבית – חזר להיות ממון הדיוט. וכן בכור בחול"ל שהובא לארץ ישראל – נעשה ממון גבוה (עפ"י מנחת שלמה. ובחדושי מרן רי"ז הלוי ביאר שבעצם הבכור הוא ממון כהן כשאר קדשי הגבול הניתנים לכהן, אלא שקדושת קרבן שבו מפקיעתו מבעלותו, הלכך כל שבפועל אינו מיועד להקרבה, ממון בעלים הוא בעצם).

ד. לדברי התוס', גם זהו ושוק של שלמים – ממון גבוה הם כבכור. ואולם לפרש"י משמע שמחיים הם ממון של בעליהם (ע' מנח"ש. וע' באחיעזר ח"ג סב שהביא ממהרש"ל להוכיח שהאימורים ממון גבוה הם מחיים אף לריה"ג, והמוזקים פטור. אך העיר שלפי"ז יתחדש שאם כבר בקדשים קלים לא ישלם חומש על חלק האימורין. וע' חזו"א ב"ק ה, יג).

בדעת בן עזאי אליבא דחד תנא (תנא קמא – ללשנא קמא, אבא יוסי בן דוסתאי – ל"ב), אמרו שמעשר בהמה אינו ממון בעלים אעפ"י שהוא קדשים קלים, לפי שנאמר בו לא יגאל – שאינו נמכר לא חי ולא שחוט. ולתנא אחר (אבא יוסי בדעת בן עזאי, ללשנא קמא) משמע שבכור בלבד ממון הדיוט אבל שלמים ומעשר ממון גבוה.

רש"י נקט שבן עזאי לפרש דברי ריה"ג בא. ויש אומרים שלחלוק בא (ע' בחדושי הראב"ד; לחם משנה נזקי ממון ח, א).

י"מ שאבא יוסי בן דוסתאי ובן עזאי לא נחלקו אלא שלזה חמור שלמים מבכור ולזה להפך, ולפי שניהם אין ממועט אלא מעשר בהמה. וי"מ שנחלקו לענין בכור ומעשר (עראב"ד ותו"ח. ושם כתב דלשנא קמא עיקר וא"כ בין לתנא קמא בין לאבא יוסי המקדש בבכור בזמן הזה מקודשת לריה"ג).

יש שפסקו כרבי יוסי הגלילי משום שסתם משנתנו מוכחת כמותו (וכ"פ ריא"ז). ויש סוברים שהלכה כחכמים, כי אביי ורבינא סוברים כן, ואם כן כהן שקדש האשה בבכור חי (בזה"ל) – אינה מקודשת. וכן נטה הרא"ש, ונשאר ב'צריך עיון'.

גם בדעת הרמב"ם נחלקו הדעות. לענין נזקין פסק (ח, א) ממון בעלים הם [וכן הגונב ק"ל פטור מן הכפל אבל קרן חייב. עפ"י יד דוד, בפירוש דברי הרמב"ם רפ"ב דגניבה]. ולענין מכירה פסק (מעילה

ה, ח) שהמוכר שלמיו לא עשה כלום. וכן פסק (אישות ה, ח) שכהן המקדש בחלקו אינה מקודשת. (ע' בלחם משנה הל' נוקי ממון שם; משנה למלך מעילה שם; קצוה"ח תו. ובאבן האול (נוקי ממון שם ובהשמטות) נקט שפסק כחכמים אלא שגם לדבריהם יש לאדם בעלות לענין האכילה, וכמעשר שני ממון גבוה לדעת הרמב"ם. [ניתכן שישראל שקידש בבשר שלמים שלו מקודשת, ודוקא בכהן אמר הרמב"ם שאינה מקודשת. וכ"פ הרי"א"ז בקדושין. ואולם הגרא"ז בהשמטות חזר בו מפרט זה].

דף יג

כט. מה דין התשלומין בנוקי בהמה תמה, באופנים דלהלן?

- א. בהמת שלמים או תודה שהזיקה.
- ב. בהמת הפקר שנגחה בהמתו של אחד, וקדם אחר וזכה בה.
- ג. שור שנגח, ואחר כך בעליו הקדישו או הפקירו.

א. אמר רבי אבא: שלמים שהזיקו – גובה מבשרם ואינו גובה מאימוריהם. ופירשו, לענין גביית בשר כנגד האימורים, אבל אימורים ממש – אין צריך לומר שאינו גובה, שהרי עולים לגבוה. (כגון שור תם שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים – משלם חצי מדמי בשרו ולא חצי מכולו). ואפילו לרבי נתן שאמר גבי שור שדחף בהמה לבור, כשאי אפשר להשתלם מהשור – משתלם מבעל הבור, כאן מודה שאין משתלם מהבשר כנגד האימורין שהרי גם האימורין הזיקו כמו הבשר (כן פירשו ל'אבע"א').

- א. כן נקט רש"י לעיקר, וכן הסכימו הרשב"א והרי"א"ז (פ"ד ב). ויש מפרשים (כן נראה שפירש ר"ח. רשב"א): לומר שגובה מהבשר כנגד האימורים.
- ב. כתבו ראשונים שדין זה שגובה מבשרם – רק לרבי יוסי הגלילי הוא אמור, שממון בעלים הוא (עפ"י ר"ח וחדושי הרמב"ם). ומהאחרונים יש שכתבו [בדעת הרמב"ם] שאפילו אם ממון גבוה – חייב שהרי הבהמה תחת ידו, והוי כלסטם שחייב בנוקי הבהמה הגם שאינה שלו (עפ"י חו"א ג, טו; אבן האול ת, ב).
- ג. מהרש"ל כתב שהוא הדין בשור המועד המשלם מן העליה – אינו גובה מן האימורין (ע"ע אחיעזר ח"ג סב; חו"א ה, יג).

אמר רבא: תודה שהזיקה – גובה מבשרה ואינו גובה מלחמה. ניזק אוכל בשר [כגד חצי נזק שלו], ומתכפר (– זה שהופרשה התודה עבורו) מביא לחם, שהלחם חיוב בעלים הוא.

ב. בהמת הפקר שנגחה בהמתו של אחד, וקדם אחר וזכה בה – זה שזכה בה פטור (ואעפ"י ששור תם משתלם מגופו, אין חייב אלא בשור רעהו – עד שיהיו הנכסים מיוחדים).

ג. אמר רבי יהודה: נגח ואח"כ הקדיש, נגח ואח"כ הפקיר – פטור, שנאמר והועד בבעליו.. והמית איש.. השור יסקל – עד שתהא מיתה והעמדה בדין וגמר דין שוין כאחד.

- א. גם חכמים החולקים על רבי יהודה, לא נחלקו אלא בשור שהמית אדם, אבל בשור שהמית שור מודים לפטור (עפ"י הר"מ, מובא ברא"ש. וכע"ז בראב"ד ועוד).
- ב. גם בשור מועד הדין כן (עפ"י שיטמ"ק; תו"ח). ודנו האחרונים בשן ורגל ובשאר ממון המזיק.

ויש אומרים דוקא במועד כן הוא, אבל בתם אין הקדשו הקדש [מן הדין] ואין הפקרו הפקר שכבר הוחלט השור לניזוק [כרבי עקיבא], וחייב לשלם (עפ"י מאירי, שיטמ"ק, רי"ד – אבל בדעת הרמב"ם כתבו אחרונים שפטור. ע' שו"ת חת"ס חו"מ קסה; או"ש ח,ז ועוד). ויש מי שכתב אפילו לרבי ישמעאל לא נפטר (עפ"י חזו"א ג,טז. וע' בפסקי הרי"ד לג:).

ויש אומרים, דוקא בשור תם נפטר [מפני שהחיוב מוטל על גופו של שור משא"כ מועד שחל החיוב על בעליו לשלם מן העליה, או מפני שחצי נזק קנס הוא], אבל בשור מועד כבר נתחייב בשעת הנזק (עפ"י שיטמ"ק בשם הר' יהונתן. וע' שו"ת חת"ס קסה; מרחשת ח"ב לג).

ג. שמא דוקא הקדיש לבדק הבית אבל למזבח לא, דמעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן (עפ"י מנחת שלמה לעיל יב: ולפי"ז מתישבת קושית הרי"ד בפסקיו לג:).

ד. נגח ואח"כ מכרו לאחר – יש מחייבים (עפ"י רשב"א; רבנו פרץ). ויש פוטרם. (בטור כתב שאם זכה בו אחר פטור ורק אם חזר הוא וזכה חייב. ע"ע אחיעזר ח"ג מא; שרידי אש ח"א עמ' ערב וח"ג סי' פ; הר צבי).

דפים יג – יד

ל. מה דין תשלום נזקי קרן ושן ורגל ברשות דלהלן?

א. רשות הניזוק.

ב. רשות המזיק.

ג. רשות המשותפת למזיק ולניזוק.

ד. רשות של אחר.

א. כל שהוא רשות לניזוק ולא למזיק – חייבים בכל. לדברי רבי טרפון אפילו קרן תמה משלמת נזק שלם. וחכמים חולקים וסוברים חצי נזק.

ב. רשות למזיק ולא לניזוק – פטור מכל. (תורך ברשותי מאי בעי?).

ג. רשות המשותפת למזיק ולניזוק; בקרן – תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם. [ואפילו לרבי טרפון, שהרי לגבי שוורים יש למזיק בה רשות הכנסה כרשות הרבים. ואפילו אם לפירות אין רשות למזיק אלא לניזוק. כן מבואר בגמרא לגרסתנו].

וכן אם אין רשות לשניהם להכניס שם שוורים, אפילו יש רשות להכניס פירות – תם משלם חצי נזק אפילו לרבי טרפון, כיון שלא היה להם רשות ליכנס (עפ"י ר"ת. וכן יש לדייק מלשון הגמרא 'דלגבי שן הוא לה חצר הניזוק').

בשן ורגל, אם היא חצר המיוחדת לפירות ולשוורים, [או כגון בקעה], כיון שיש רשות לשניהם להכניס שם שוורים – הרי זה דומה לרשות הרבים ופטור.

יש אומרים שבזה נחלקו רבי אלעזר ורב חסדא בשם אבימי (ע' מ"מ א,ח. וכן פירשו התוס' ד"ה חצר) את דברי רבי אלעזר לפי גירסה אחת בגמרא, אלא שלמסקנת הסוגיא לא נחלקו בדבר זה. ועתוס' טז. ד"ה כולה).

היתה החצר מיוחדת לפירות ולא לשוורים [וכגון פוגדק] – חייב (שהרי אין לו רשות להכניס שם שורו). וצדדו בגמרא שנחלקו בדבר רב חסדא ורבי אלעזר, שלר"א פטור מפני שמיוחדת לשניהם לפירות אין